

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

P 2 0 3 A 1 0 1 1 1

ZIMSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 1. februar 2021 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 19 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

P 2 0 3 A 1 0 1 1 1 0 3

Priloga k izpitni poli 1

Pot šavrinke v simbolni red

Monografija Štirinajst esejev o pogumnih potovkah s predgovorom Marjana Tomšiča

BRANE MASELJ

V vrsti so se pomikale skozi jutranji hlad in si krajšale pot s klepetom. Na glavi so nosile plenjerje, v katerih je bilo tudi do tristo jajc. Večji tovor so zložile v bisage, te pa naložile na osličkov hrbet. S tovorom so iz zaledja Istre potovale do Trsta in ga tam prodale za lire. Šavrinke ali jajčarice so tako preživljale družino in postale simbol istrskih žena.

»Smo šle iz Gračišča proti Buzetu. Prvič je šel oče z nama s sestro,« je povedala ostarela Marija Franca, ki se je svojega mladostnega poklica šavrinke oprijela za vse življenje. Jajčarstva, ki je bilo najbolj razvito v koprskem zaledju, predvsem med Pregarsko planoto in Kraškimi robom, je bilo več vrst; nekaterim je bilo glavni način preživljanja v določenem obdobju, nekaterim le pred poroko, drugim priložnostno. Jajca so kupovale v osrednji Istri in jih prodajale v Trstu, kamor so se po navadi odpravile že ponoči.

Tudi ko jajčarstva ni bilo več, ker je zavezniška vojska z mejo ločila Trst od zaledja, je Marija s posebno prepustnico še vedno redno potovala v to mesto, le da je jajčarstvo zamenjala za kontrabant. Majice in kavbojke v tržaških magazinah so bile poceni, ona jih je tam kupovala, tihotapila čez mejo in prodajala v Istri. Povedala je, da so kavbojke šle za med.

Popotne ženske

Čeprav so bile pogumne in iznajdljive ženske, ki so znale poskrbeti za družino in zaslužiti za vse tisto, kar ni zraslo na njivah, so bile jajčarice zaradi potovstva tudi slabšalno označene. V pretežno agrarni družbi s patriarhalno moralno so na prelomu 19. in 20. stoletja negativno gledali na te popotne žene, ki bi morale opravljati predvsem svojo predpisano vlogo mater in žena. Res je, da so to delale najprej zaradi dodatnega zaslužka, pozneje pa so same izbrale tovrsten način preživljanja. Na pot jih je vlekla tudi želja po srečevanju z ljudmi, predvsem pa potreba, da

Šavrinško oblačilo iz Laborja
Foto: Boris Orel, vir: SEM

zbežijo iz enoličnega domačega vsakdana. Ta dejavnost jim je prinesla tudi ekonomsko neodvisnost. Začele so zelo zgodaj, s štirinajstimi, nekatere celo z dvanajstimi leti. V poklic so jih uvedle babice, mame ali tete; predstavile so jim svoje stranke, jim pokazale pot, jih naučile »trdo glihat«, torej se pogajati, in jim s tem dobesedno predale jajčarsko obrt.

Največ zaslug za uveljavitev nove simbolne podobe slovenske matere, ki se žrtvuje za svoje otroke, ima pisatelj Marjan Tomšič. Zanj so šavrinke, ki so od petka do svetka potrpežljivo prenašale vse muke svojega potovstva, kot grške heroinje, kot velikanke, ki so pokončno hodile skozi življenje.

Takšna podoba šavrinke je seveda literarizirana. Primerno oporo tej oznaki dodajata s knjigo *Šavrinka* tudi Ingrid Celestina in Suzana Todorović. Zbrali in uredili sta štirinajst esejev o šavrinkah, predgovor je napisal Marjan Tomšič. Knjiga je dragocena za etnografe in druge raziskovalce nekdanjega življenja, saj poleg šavrinstva opisuje vrsto značilnosti tistega časa: lokalni ladijski promet, narodne noše, načine prehranjevanja ljudi ... Razkošno natisnjena in v trde platnice vezana knjiga je gotovo zanimivo branje za vse, ki jih zanima življenje ljudi v slovenski Istri pred drugo svetovno vojno.

(Prirejeno po: Delo, Književni listi, 6. junija 2017.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o okoliščinah izhodiščnega besedila.

Besedilo je napisal _____. Objavljeno je bilo _____ v časopisu _____, in sicer v prilogi _____.

Ta je namenjena predvsem tistim bralcem, ki _____

_____.

(3 točke)

2. O čem predvsem govori besedilo in kaj je spodbudilo avtorja, da ga je napisal?

Besedilo govori predvsem o

- A raziskovanju zgodovine istrskega zaledja in o pomenu šavrink.
- B etnoloških posebnostih slovenske Istre, med katere sodi tudi šavrinstvo.
- C knjigah Marjana Tomšiča in monografiji, v kateri so zbrani eseji o šavrinkah.
- Č delu in pomenu šavrink ter o knjigi esejev, ki sta jih zbrali Ines Celestina in Suzana Todorovič.

Spodbuda za pisanje: _____

_____.

(2 točki)

3. S katerim namenom je besedilu dodana fotografija? Dopolnite poved.

Fotografija bralcem omogoča, da _____

_____.

(1 točka)

4. Podteme razvrstite v ustrezno zaporedje, kot si sledijo v besedilu. Na črte napišite številke 1–4.

- ___ literarizirana podoba šavrink
- ___ jajčarstvo v slovenski Istri
- ___ knjiga esejev o šavrinkah in slovenski Istri
- ___ pogum in iznajdljivost šavrink

(2 točki)

5. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Marija Franca je jajčarsko obrt prevzela od očeta.	DA	NE
Jajčarice so morale to svoje delo opravljati celo življenje.	DA	NE
Ta poklic so začele opravljati že kot najstnice.	DA	NE
Jajčarice so se morale pogajati s svojimi babicami, mamami in tetami.	DA	NE
Eseje o šavrinkah sta napisali Ingrid Celestina in Suzana Todorović.	DA	NE
Marjan Tomšič je šavrinke prikazal kot požrtvovalne matere.	DA	NE

(3 točke)

6. Dopolnite povedi, tako da bodo v skladu z vsebino izhodiščnega besedila.

Marija Franca je tako kot druge šavrinke sprva potovala v Trst, da bi _____

_____.

Po drugi svetovni vojni se ni več ukvarjala z jajčarstvom, ker _____

_____.

Zato se je odločila, da _____.

(3 točke)

7. Preberite 4. odstavek besedila (*Čeprav so bile ...*) in rešite nalogo.

7.1. Zakaj so šavrinke opravljale delo jajčaric? Navedite tri razloge.

- _____
- _____
- _____

(2)

7.2. Zakaj družba v začetku 20. stoletja jajčaric ni spoštovala? Odgovorite v povedi/povedih.

_____
 _____
 _____

(2)

7.3. V povedi/povedih napišite svoje mnenje o jajčaricah in ga utemeljite.

_____
 _____
 _____

(2)
 (6 točk)

8. Preberite slovarski sestavek in rešite nalogo.

pótovka -e ž (ō) nekdanj *ženska, ki hodi iz kraja v kraj, da izpolnjuje naročila*: potovka se je vrnila iz mesta s polnim jerbason; novico so izvedeli od potovke / poslati pismo po potovki

8.1. Avtor je jajčarice v besedilu poimenoval *pogumne potovke*. V povedi/povedih razložite, kaj je s to besedno zvezo povedal o njih.

---

(3)

8.2. Dve od naštetih besed ne sodita v isto besedno družino kot beseda *potovka*. Prečrtajte ju.

potovalka, popotnica, odpotovati, ropotulja, potnik, potica, potka, napotiti

(1)

8.3. Določite pomensko razmerje med besedami *potovka*, *šavrinka* in *jajčarica*, tako da te napišete na ustrezna mesta.

Nadpomenka:

Podpomenki:

(1)
(5 točk)

9. V katero vrsto tvorjenk spada beseda *potovka*? Določite njeno skladijsko podstavo.

– Podčrtajte pravilno rešitev.

Beseda *potovka* je zloženka / izpeljanka / sklop.

– Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

Skladijska podstava besede *potovka* je

A taka, ki je na poti.

B ta, ki je na poti.

C ženska, ki hodi iz kraja v kraj.

(2 točki)

10. Prevzete besede iz izhodiščnega besedila povežite z njihovim pomenom, tako da na črtico pred vsako besedo napišete ustrezno številko.

_____ plenjer	1 tihotapljenje, tihotapstvo
_____ bisaga	2 zaprt prostor za shranjevanje česa, navadno izdelkov; skladišče; tudi prodajalna, trgovina
_____ kontrabant	3 upravnik muzeja
_____ magazin	4 košara za nošenje, jerbas
_____ etnograf	5 posoda za kuhanje
	6 preprosta popotna torba ali vreča za čez ramo
	7 strokovnjak za narodopisje

(3 točke)

11. Podčrtani frazem v vsaki povedi nadomestite z nezaznamovano besedo ali besedno zvezo.

Kavbojke so šle za med.

_____

Šavrinke so od petka do svetka prenašale vse muke svojega potovstva.

_____

(2 točki)

12. Zakaj je v 4. odstavku sporočevalec besedno zvezo »trdo glihat« zapisal v narekovaju? Podčrtajte ustrezno rešitev.

Besedna zveza je v narekovaju, ker je n a r e č n a / d o b e s e d n i n a v e d e k / s t r o k o v n i i z r a z.

(1 točka)

13. Dopolnite besedilo, tako da glagole v oklepajih postavite v ustrezno obliko.

Šavrinke so hodile v Trst _____ (prodajati) jajca, čeprav bi po družbenem prepričanju _____ (morati) opravljati vlogo mater in žena. Tudi Marija Franca in njena sestra sta _____ (biti) jajčarici. Od doma sta navadno _____ (iti) že zgodaj. Česar nista _____ (moči) nesti v plenjerju, sta _____ (morati) naložiti na oslička. Tako so šavrinke želele _____ (pobegniti) iz enoličnega vsakdana.

(3 točke)

14. Zanicajte naslednjo poved, tako da bo v skladu z izhodiščnim besedilom.

Po drugi svetovni vojni so šavrinke še vedno prodajale jajca.

(2 točki)

15. Rešite nalogo o pravilni rabi predlogov. S predloženimi zvezami odgovorite na vprašanje v preglednici.

Kam?	Od kod?
na Kraški rob	
v Trst	
na osličkov hrbet	

(2 točki)

16. Preoblikujte besedne zveze, tako da desne prilastke pretvorite v leve.

zaledje Istre _____

poklic za vse življenje _____

vloga matere _____

(2 točki)

17. Preberite poved in rešite nalogo.

Čeprav so bile pogumne in iznajdljive ženske, so bile jajčarice zaradi potovstva tudi slabšalno označene.

- 17.1. Vprašajte se po odvisniku v povedi in ga poimenujte.

Vprašalna poved: _____

_____

Vrsta odvisnika: _____

(2)

17.2. Poved pretvorite v priredno zloženo.

---

(2)
(4 točke)

18. Utemeljite rabo male oziroma velike začetnice v podčrtanih besedah.

Takšna podoba šavrinke je seveda literarizirana.

Primerno oporo tej oznaki dodajata s knjigo Šavrinka tudi Ingrid Celestina in Suzana Todorovič.

(2 točki)

19. Napišite **publicistično poročilo**.

Predstavljajte si, da ste Jan/Jana Logar, dijak/dijakinja Srednje ekonomsko-poslovne šole Koper. S člani šolskega etnološkega krožka ste se udeležili predstavitve monografije Šavrinka v knjigarni Libris. Za šolski časopis napišite poročilo. Pomagajte si z izhodiščnim besedilom in s podatki iz javnega vabila na prireditve. Napišite tudi, zakaj je bila predstavitev za vas pomembna oz. posebej zanimiva. Vaše besedilo naj vsebuje najmanj 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

LIBRIS

Vabimo vas na predstavitev **monografije Šavrinka** v

antikvariat knjigarne Libris,
v četrtek, **6. aprila 2017, ob 19. uri.**

Monografijo bosta predstavili urednici Ingrid Celestina in Suzana Todorovič. O knjigi bodo spregovorili avtorji prispevkov: Marjan Tomšič, Salvator Žitko, Valentina Brečko Grubar in drugi.

V bogatem kulturnem programu sodelujejo: Šavrinka anka Šavrinke, Marino in Alenka Kranjac ter člani folklornih skupin v prazničnih istrskih nošah. Povezovalka programa: Tanja Jakomin Kocjančič.

Prireditelj: LIBRIS
Vstopnine ni!

P 2 0 3 A 1 0 1 1 1 1 1

Prazna stran